

HUISVESTING ARBEIDSMIGRANTEN EN ZORGCLIËNTEN IN BALANS

GEMEENTE RHEDEN 2020

Verkenning en visie

INHOUD

1.	INLEIDING	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Over wie hebben we het eigenlijk?	4
2.	BEVINDINGEN UIT DE ANALYSE	5
2.1	Leefbaarheid en veiligheid staan onder druk	5
2.2	Maatregelen zijn nodig om Rheden toekomstbestendig te maken	5
2.3	Aanbod huisvesting arbeidsmigranten en zorgcliënten is niet in balans	5
3.	VISIE	6
3.1	De leefbaarheid en veiligheid in en rond panden verbeteren	6
3.2	Meer balans in de huisvesting voor arbeidsmigranten en zorgcliënten	6
4.	VAN VISIE NAAR UITVOERING	7
4.1	Vervolg: plan van aanpak	7
4.2	Verkenning instrumenten	7
	BIJLAGE 1: DOELGROEPEN IN BEELD	8
	I Doelgroep in beeld: Arbeidsmigranten	8
	II Doelgroep in beeld: Zorgcliënten	10
	BIJLAGE 2: LANDELIJKE EN REGIONALE VERDELING BESCHERMD WONEN	14

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

De afgelopen tien jaar is er een forse toename geweest van arbeidsmigranten en zorgcliënten in onze gemeente. Dit is een landelijk beeld. Voor arbeidsmigranten komt dit voort uit een grote behoefte aan extra werknemers voor laaggeschoold werk. Voor zorgcliënten is er een relatie met de beddenreductie in de GGZ en de extramuralisering van de zorg.

Arbeidsmigranten werden gehuisvest in complexen, zoals het voormalige Klooster in De Steeg, het pand van de voormalige Golden Tulip Hotel en het complex aan de Daalhuizerweg. Vanaf 2015 zien we een toename van panden waar personen met meerdere complexe problemen (zorgcliënten) in groepsverband gehuisvest worden door zorgaanbieders. Deze grote instroom en concentratie van arbeidsmigranten en zorgcliënten heeft geleid tot druk op de leefbaarheid in sommige wijken. Een visie op de huisvesting van deze doelgroepen is daardoor gewenst.

Met het vaststellen van het Coalitieakkoord 2018-2022 en de College-agenda 2018-2022 is de volgende opdracht gegeven:

Coalitieakkoord 2018-2022

"We ontwikkelen beleid om vestiging van arbeidsmigranten en cliënten van zorgbureaus te reguleren, waarbij ook aandacht is voor enerzijds de leefbaarheid van de buurt en anderzijds de kwetsbaarheid van deze inwoners en integriteit van de ondernemingen".

College-agenda 2018-2022

"We brengen het vraagstuk rond arbeidsmigranten en cliënten met een multiproblematiek in beeld. We geven inzage in de gewenste opvangcapaciteit. In 2020 maken we een plan van aanpak om de integriteit van de bemiddelingsbureaus voor arbeidsmigranten en externe partners te toetsen op betrouwbaarheid. We willen voor alle bewoners uitsluiting en discriminatie voorkomen en hen weerbaarder maken tegen ondermijning en uitbuiting. We geven in 2021 uitvoering aan de plannen en in 2022 evalueren we."

In deze nota wordt de visie, de stip op de horizon, beschreven, waar het College de komende jaren naartoe wil werken met inzet van verschillende instrumenten. Deze visie zal integraal onderdeel gaan uitmaken van de nieuwe Woonvisie 2020-2026. Om tot deze visie te komen is een analyse gemaakt van het vraagstuk. Hierbij zijn stakeholders en beleidsmedewerkers vanuit de verschillende beleidsvelden betrokken geweest. We hebben het vraagstuk benaderd vanuit de volgende 'brillen': sociaal, economisch, demografisch, wonen en werken. De bevindingen uit de analyse worden in hoofdstuk 2 samengevat. De volledige analyse is opgenomen in de bijlage 1.

1.2 Over wie hebben we het eigenlijk?

Arbeidsmigranten zijn Polen, Hongaren, Roemenen, Bulgaren en Litouwers, die in Nederland uitvoerend werk komen doen. Mensen, die hoogopgeleid werk komen doen worden kenniswerkers genoemd. In Nederland wonen en werken ongeveer 674.000 arbeidsmigranten, voor het grootste deel afkomstig uit Midden en Oost Europa. Deze personen worden ook wel MOE-landers genoemd. De gemiddelde tijd dat zij in Nederland werken is 46 weken. De helft van hen werkt in de logistiek of de voedingsindustrie en 60% is jonger dan 30 jaar. Er zijn bureaus die bemiddelen tussen de arbeidsmigranten en werkgevers. Deze bemiddelingsbureaus zorgen voor de faciliteiten, zoals wonen, werk en administratie. Zij komen daardoor vaak terecht in huisvesting van het bemiddelingsbureau, waar zij een bed huren en met meerdere mensen een kamer, badkamer en keuken delen.

In de gemeente Rheden werken ca. 300 arbeidsmigranten, maar er wonen circa 1000 arbeidsmigranten, waarvan 83% in Velp woont. Qua hoeveelheid arbeidsmigranten in relatie tot het totaal aantal inwoners in de gemeente zitten we met 2,3% onder het landelijk gemiddelde van 3,9%. Anders is dat in Velp (5%) en De Steeg (11%).

Zorgcliënten, zoals bedoeld in deze nota, zijn personen met multiproblematiek die niet zelfstandig - dat wil zeggen zonder begeleiding- kunnen wonen. Voorbeelden zijn personen met een verslaving, psychische stoornis(sen) of psychosociale problematiek. De zorgcliënten wonen "beschermd" of "begeleid" in een kamer, studio of appartement in een pand waar meerdere zorgcliënten wonen. Zij worden ondersteund in hun dagelijkse activiteiten door hun zorgaanbieder. In de meeste gevallen is de zorgaanbieder ook de verhuurder van de kamer, studio of appartement. Als de zorg stopt, moet de cliënt op zoek naar andere huisvesting. De zorg en de huisvesting zijn bijna altijd gekoppeld.

In de gemeente Rheden wonen 228 zorgcliënten beschermd of begeleid bij een zorgaanbieder. De meesten wonen in Velp (73%) en de rest in Dieren (15%) en Rheden (12%). In vergelijking met andere gemeenten in de regio Centraal Gelderland huisvesten we veel zorgcliënten, met name voor beschermd wonen. Het regionaal gemiddelde is 3,1 per 1000 inwoners. Kijken we naar de gemeente Rheden in totaal dan hebben we het over 3,7 per 1000 inwoners. Het landelijk gemiddelde voor beschermd wonen per 1000 inwoners is 2,0. Onze regio heeft ten opzichte van andere regio's relatief veel beschermd wonen plekken.

Alle 1.141 regionale plekken beschermd wonen worden gefinancierd door centrumgemeente Arnhem. Ook is Arnhem verantwoordelijk voor de plaatsing van cliënten bij zorgaanbieders in regiogemeenten. Vanaf 2022 wordt Rheden mede (financieel) verantwoordelijk. Beschermd wonen wordt doorgedecentraliseerd van centrumgemeente Arnhem naar alle gemeenten in de regio Centraal Gelderland.

2. BEVINDINGEN UIT DE ANALYSE

Het vraagstuk van arbeidsmigranten en zorgcliënten is vanuit verschillende gemeentelijke disciplines bekeken: economisch, sociaal, demografisch, wonen en werken. In bijlage 1 staat de volledige analyse. De conclusies uit de analyse zijn:

2.1 Leefbaarheid en veiligheid staan onder druk

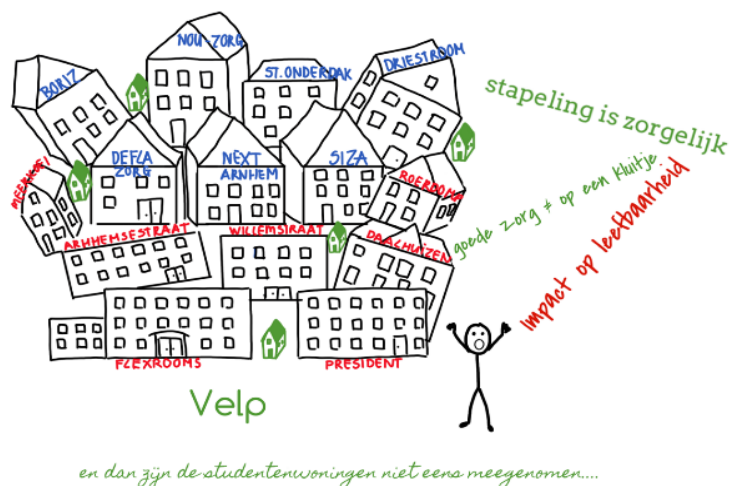
Er zijn locaties van zorgaanbieders waar geen problemen zijn, dit is te danken aan een open houding van de zorgaanbieder en goede communicatie met de buurt in combinatie met begeleiders die permanent aanwezig zijn. Helaas is dit niet overal zo, dit blijkt wel uit het door de politie geschetste beeld. Veel panden waar arbeidsmigranten en zorgcliënten in groepsverband wonen hebben impact op de veiligheid en leefbaarheid van een buurt. Dit geldt vooral voor Velp-Noord en Velp Zuid, waar een concentratie van arbeidsmigranten is en voor Velp Centrum waar een concentratie is van zorgcliënten. Beide doelgroepen zijn zelf ook kwetsbaar. Zo kunnen arbeidsmigranten en zorgcliënten in de situatie komen dat zij wat betreft wonen, werken of inkomen afhankelijk zijn van hun bemiddelaar en/of werkgever of zorgaanbieder. Ook voor hen is een veilige woonplek in de wijk belangrijk.

2.2 Maatregelen zijn nodig om Rheden toekomstbestendig te maken

De prognoses zijn dat het aantal arbeidsmigranten in ons land en in de regio de komende jaren toeneemt. Ook het aantal mensen met multiproblematiek blijft onverminderd groot. De exploitanten van huisvesting voor arbeidsmigranten hebben aangegeven op dit moment geen wensen te hebben voor uitbreiding. Maar misschien komen er in de toekomst wel uitbreidingswensen en we hebben geen zicht op de plannen van nieuwe exploitanten. Meerdere zorgaanbieders geven aan dat er wel uitbreidingswensen zijn, omdat er nog steeds veel vraag is naar de combinatie wonen en zorg. Het feit dat het beleid voor beschermd wonen stuurt op meer zelfstandig wonen in de wijk in plaats van groepswonen belemmert zorgaanbieders niet om uit te breiden. Ze vertrouwen erop dat er in de toekomst nog steeds voldoende vraag is. Er zijn maatregelen nodig om toekomstige groei van huisvesting voor arbeidsmigranten en zorgcliënten tegen te gaan.

2.3 Aanbod huisvesting arbeidsmigranten en zorgcliënten is niet in balans

Op dit moment wordt bij de huisvesting van arbeidsmigranten en zorgcliënten geen rekening gehouden met de sociale draagkracht van een buurt. Zorgaanbieders en exploitanten van arbeidsmigranten kiezen zelf voor hen geschikte panden. We constateren binnen onze gemeente dat er een groot aanbod van huisvesting voor beide doelgroepen in Velp is. Voor arbeidsmigranten is er ook een hoge concentratie in De Steeg. Hiermee is er geen evenwichtige verdeling in onze gemeente. Het zou beter zijn als er meer spreiding is over de kernen. Voor zorgcliënten geldt dat er ook geen evenredige spreiding is over de regio. Door de verwachte toekomstige groei van beide doelgroepen in onze gemeente hebben wij zorgen dat er niet vanzelf een goede balans ontstaat.

3. VISIE

3.1 De leefbaarheid en veiligheid in en rond panden verbeteren

We streven naar een veilig en leefbaar Rheden voor alle inwoners.

Voor arbeidsmigranten en zorgcliënten betekent dit dat er goede huisvesting moet worden geboden. Een goede prijs/kwaliteit verhouding. De koppeling tussen werk en wonen of zorg en wonen moet niet dwingend zijn of afhankelijk maken.

Meer aandacht voor leefbaarheid omwonenden

We zijn ook verantwoordelijk voor de leefbaarheid voor omwonenden van panden waar arbeidsmigranten of zorgcliënten wonen. Regelmatig worden overlastmeldingen gedaan. Voorkomen en optreden tegen overlast en ondermijnende activiteiten is belangrijk. Hiervoor is toezicht en handhaving essentieel. Ook de exploitanten en de zorgaanbieders worden aangesproken op het onderhouden van contacten met de buurt.

We vinden het belangrijk dat er kwalitatief goede zorg wordt geboden

Er moet kwalitatief goede zorg worden geboden aan zorgcliënten. We zien er op toe dat de gecontracteerde zorgaanbieders goede zorg leveren en aan de eisen voldoen die bij de inkoop zijn gesteld.

3.2 Meer balans in de huisvesting voor arbeidsmigranten en zorgcliënten

Meer balans huisvesting arbeidsmigranten

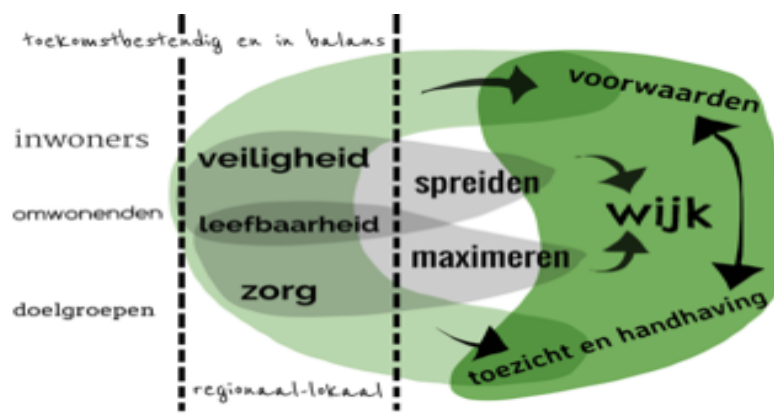
In Velp en De Steeg is de concentratie van huisvesting voor arbeidsmigranten erg hoog. In deze kernen dragen we bovengemiddeld bij aan de maatschappelijke opgave. Omdat de werkgevers voor arbeidsmigranten zich grotendeels buiten onze gemeente bevinden, is voor Rheden het bieden van huisvesting aan 1000 arbeidsmigranten op dit moment voldoende. Extra toevoeging is niet gewenst, meer spreiding over de kernen is wel gewenst.

Meer balans huisvesting zorgcliënten

Als gemeente Rheden dragen we bovengemiddeld bij aan de regionale en landelijke opgave voor het huisvesten van zorgcliënten. De meeste huisvesting voor zorgcliënten bevindt zich in Velp. Afbouw in Velp is gewenst. Voor een betere balans is een betere spreiding over de gemeente en een substantiële vermindering onze wens. We streven naar een afname van minimaal een derde van het totaal aantal plekken beschermd en begeleid wonen.

Betere spreiding in de regio

Als het aantal woonplekken voor zorgcliënten niet wordt afgebouwd, kunnen we niet waarborgen dat beschermd wonen vanuit de Wmo in de toekomst nog betaalbaar is. De regio krijgt de komende 10 jaar minder geld van het Rijk. De inschatting is dat het budget in een periode van 10 jaar met 40% wordt verminderd. Niet alleen een betere regionale spreiding, ook een afbouw van het totaal aantal plekken met 25% is gewenst in de regio Centraal Gelderland. In bijlage 2 staat in een overzicht van de actuele regionale aantallen beschermd wonen per gemeente.

4. VAN VISIE NAAR UITVOERING

4.1 Vervolg: plan van aanpak

Na vaststelling van de visie door de gemeenteraad, komt er een plan van aanpak. Ook dit zal aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Hierin werken we uit welke uitvoeringsinstrumenten we het beste in kunnen zetten om doelen uit de visie te realiseren. Bij het plan van aanpak zal ook een raming worden gemaakt van de middelen die nodig zijn om het plan uit te voeren.

4.2 Verkenning instrumenten

Er zijn verschillende instrumenten beschikbaar om de visie te realiseren. Hieronder wordt op een rij gezet wat we willen bereiken en welke mogelijke acties hierbij horen. In het plan van aanpak wordt uitgewerkt welke instrumenten het meest effectief en haalbaar zijn.

Arbeidsmigranten

Goede woonomstandigheden voor arbeidsmigranten

- Controles bij alle arbeidsmigrantenpanden op (veilige) woonomstandigheden.
- Eisen dat exploitanten aan het keurmerk van SNF (Stichting Normering Flexwonen) voldoen en waar nodig extra eisen opleggen.
- Voorkomen van gebruik van hotels voor huisvesting van arbeidsmigranten.
- Tegengaan dat zelfstandige woningen zonder kamerverhuurvergunning worden gebruikt voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

Balans, leefbaarheid en veiligheid

- Het bestemmingsplan aanpassen, zodat we kunnen sturen op het tegengaan van concentratie, waarbij rekening wordt gehouden met de draaglast van de omgeving.
- Toetsen van kamerverhuurvergunningen aan de Woonvisie opnemen in APV.
- Integrale controles bij alle arbeidsmigrantenpanden op de vergunning, bestemming, overlast, openbare orde en veiligheid.
- Handhaven als bij controles blijkt dat de situatie in strijd is met de regelgeving.
- Afspraken met exploitanten maken over beheer en toezicht.
- Onderzoek naar exploitanten in het kader van wet Bibob bij vergunningaanvragen.

Zorgcliënten

Goede zorg, leefbaarheid en veiligheid

- Alleen bonafide zorgaanbieders contracteren die goede kwaliteit van zorg leveren.
- Zorgaanbieders vragen goede contacten op te bouwen met de buurt en een vast aanspreekpunt voor omwonenden bij overlastsituaties.
- Houden van integrale controles op vergunning, bestemming, overlast, openbare orde en veiligheid
- Toezichthouder Wmo inzetten om onderzoek te doen bij twijfels over de kwaliteit van de zorg.
- Onderzoek doen naar zorgaanbieders als zorggeld onrechtmatig is besteed en dit terug vorderen.
- Het RIEC inschakelen bij signalen van ondermijning.
- Gebruik maken van de nieuwe mogelijkheid om de wet Bibob toe te passen bij aanbestedingen in de zorg.

Balans aantal zorgcliënten lokaal - regionaal

- In gesprek gaan met de regiogemeenten om de toewijzing van zorgcliënten in de toekomst eerlijker te verdelen en het aantal woonplekken af te bouwen.
- Groei van beschermd wonen afremmen bij nieuwe aanbestedingsronde beschermd wonen. Vanaf medio 2020 hebben (gecontracteerde) zorgaanbieders toestemming nodig voor uitbreiding met nieuwe locaties.
- Bestemmingsplan definitie "wonen" wijzigen om een goede afweging te kunnen maken bij nieuwe zorginitiatieven.
- Onderzoeken of in bestemmingsplannen een maximering van het aantal panden met zorgcliënten in een bepaalde gebied mogelijk is.
- Exploitatievergunning kamerverhuur toepassen voor zorgaanbieders die kamers verhuren aan cliënten (APV). Handhaven als bij controles blijkt dat de situatie in strijd is met de regelgeving.

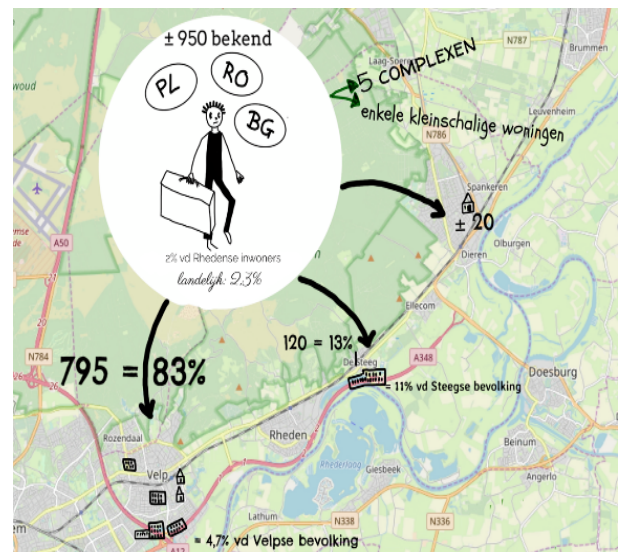
BIJLAGE 1: DOELGROEPEN IN BEELD

I Doelgroep in beeld: Arbeidsmigranten

Arbeidsmigranten in Rheden

Van de 674.000 arbeidsmigranten (3,9 % van de totale Nederlandse bevolking) verblijven er ongeveer 1000 in Rheden. Dit is 2,3% van het totaal aantal inwoners van onze gemeente. De prognose is dat het aantal arbeidsmigranten in ons land de komende jaren zal toenemen. Afhankelijk van de economie kan er wel een verdubbeling plaatsvinden van het aantal arbeidsmigranten (Decisio 2019¹).

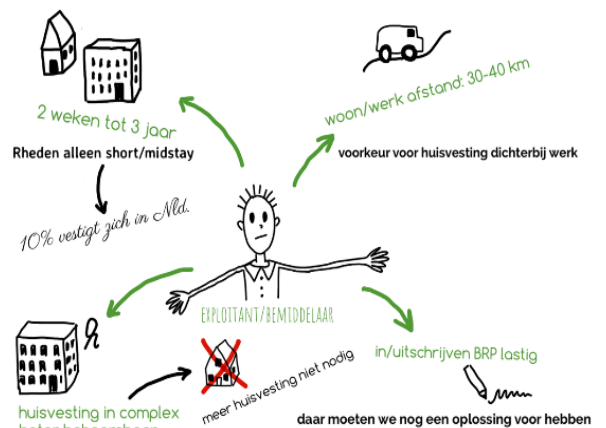
De meeste arbeidsmigranten in onze gemeente verblijven in grootschalige complexen. Enkele verblijven in reguliere woningen met meerdere personen tegelijkertijd. Van alle arbeidsmigranten in onze gemeente, verblijft 83% in Velp, waar 4 grote wooncomplexen zijn. Zij vormen bijna 5% van de Velpse bevolking. In De Steeg wonen 120 arbeidsmigranten. Dat is 11% van de Steegse bevolking. In Velp en De Steeg is het aandeel arbeidsmigranten dus fors bovengemiddeld.

Vanuit het perspectief van de exploitant

We hebben met de bemiddelingsbureaus en exploitanten van de grote complexen gesproken over de manier waarop zij de Rhedense arbeidsmigranten huisvesten. Zij vertelden dat in Rheden alleen sprake is van short- en midstay. Dat betekent dat hun verblijf varieert van 2 weken tot 3 jaar. En dat wil nog niet eens zeggen dat zij al die tijd in Rheden verblijven. Het CBS becijfert dat zo'n 18% van de arbeidsmigranten permanent in Nederland blijft². Meestal zijn dat mensen uit Polen. Zij integreren het makkelijkst in Nederland.

Arbeidsmigranten, die in Rheden wonen, werken in een straal van 30-40 kilometer rondom Rheden. Omdat Rheden niet veel werkgelegenheid heeft te bieden, forenzen ze bijv. naar Nijkerk of Oosterbeek. Op zich geen probleem, maar de voorkeur gaat uit naar huisvesting dichtbij het werk.

Er is een grote voorkeur voor huisvesting in complexen. Dit heeft te maken met de beheersbaarheid (en bijvoorbeeld het regelen van woon-werkverkeer).

De exploitanten met wie wij gesproken hebben zeggen allen mee te doen met het keurmerk SNF (Stichting Normering Flexwonen). Een organisatie die is opgenomen in het register van SNF voldoet aan de norm voor huisvesting van arbeidsmigranten. De norm kent de onderdelen ruimte en privacy, sanitair, veiligheid en hygiëne, voorzieningen, informatievoorziening, brandveiligheid en goed werkgeverschap. Ieder onderdeel bestaat uit een aantal specifieke eisen waaraan de huisvesting moet voldoen. Zo moet er per 8 inwoners een douche en toilet zijn en moet iedere bewoner minstens 10m2 woonoppervlak tot zijn beschikking hebben.

¹ Memo cijfers arbeidsmigranten provincie Gelderland, Decisio Economisch onderzoek en advies, dec. 2019.

² Bron: CBS (2014) Bevolkingsprognose 2014-2060: groei door migratie.

Vanuit het perspectief van de arbeidsmigrant

Arbeidsmigranten zijn vaak mensen uit Oost-Europese landen, waar de economische situatie een stuk slechter is dan in Nederland. Zij komen via bemiddelingsbureaus naar Nederland om hier tijdelijk te werken en zo inkomen te verdienen voor hun gezin of familie, die in het land achterblijven. Het arbeidscontract is vaak gekoppeld aan een woonplek waar zij terecht kunnen. Dat is natuurlijk makkelijk als je de mogelijkheden in het vreemde Nederland niet kent, maar anderzijds weet je ook niet wat je rechten zijn. Zij komen veelal terecht in een groot complex waar zij woonkamer, keuken en slaapkamer delen met anderen. Zo zijn ze minder geld kwijt aan woonlasten, maar je hebt weinig privacy en het delen van voorzieningen kan ook spanningen met zich meebrengen. De provincie heeft onderzoek gedaan onder arbeidsmigranten en daaruit komt naar voren dat velen de woonomstandigheden verre van ideaal vonden. Er wordt vaak veel gedronken en geblowd en 400 euro per maand voor een bed is heel gebruikelijk. Ze betalen in verhouding dus veel voor weinig comfort. Als er misstanden zijn, worden deze meestal niet gemeld door de arbeidsmigranten zelf. Zij zijn bang om hun werk en huisvesting kwijt te raken.

Omdat deze mensen hier tijdelijk blijven, is het begrijpelijk dat ze geen moeite doen om Nederlands te leren. Ze zijn ook niet gericht op integreren, de focus ligt op werken en geld verdienen, zodat ze snel weer terug kunnen naar hun familie. Ze werken vaak heel veel uren en vertrekken 's ochtends vroeg met taxibusjes naar hun werkbestemming. Hun vrije tijd brengen ze het liefst door met landgenoten. Als ze zich voor langere tijd in Nederland willen vestigen, willen ze juist wel graag de taal leren en gaan ze ook op zoek naar huisvesting met meer comfort en een betere prijs/kwaliteitsverhouding. Dit blijkt niet gemakkelijk te zijn, want ze weten de weg niet op de Nederlandse woningmarkt. Daarbij hebben ze nog geen meettijd opgebouwd voor een sociale huurwoning en voor een particuliere huurwoning wordt vaak een hoog inkomen en vast contract gevraagd.

De arbeidsmigranten, die hier kort wonen schrijven zich niet in bij de gemeente, omdat ze het werk achterna verhuizen van de ene naar de andere gemeente. Er is sprake van een hoge migratie, variërend van een aantal dagen tot maanden. Dit betekent overigens ook dat ze ook geen beroep doen op gemeentelijke voorzieningen. Een kleine groep woont langer dan een jaar in de gemeente. Uit de groep, die langer in Rheden verblijft schrijven mensen zich vaker in. In 2017 waren er ca. 350 arbeidsmigranten ingeschreven bij Burgerzaken in Rheden (Decisio 2019).

Waarom is Rheden een aantrekkelijke vestigingsplaats voor exploitanten?

Rheden is aangesloten op het landelijke wegennet en is goed bereikbaar, zeker Velp en De Steeg. Dat maakt dat de wat langere afstanden naar het werk sneller te overbruggen zijn. Voor exploitanten is dit een belangrijke reden om zich in Velp of De Steeg te vestigen.

Zowel in Velp als De Steeg zijn grotere panden aanwezig, die omgevormd konden worden naar huisvesting voor arbeidsmigranten.

Op dit moment kunnen exploitanten van arbeidsmigranten overal in de gemeente hun arbeidsmigranten plaatsen, mits het past binnen de bestemming wonen. Door de hoge verhuisgraad van de arbeidsmigranten is een tijdelijk verblijf in een hotel ook mogelijk. Voor het exploiteren van een hotel of kamerverhuurpand, is een exploitatievergunning nodig. Worden de arbeidsmigranten gehuisvest in zelfstandige woonruimten, dan is hiervoor niet altijd een vergunning nodig. In het huidige beleid is geen limiet gesteld aan het aantal arbeidsmigranten dat in onze gemeente woont.

Leefbaarheid en veiligheid

De politie heeft in de afgelopen jaren bijna 100 meldingen geregistreerd rondom een groot arbeidsmigrantencomplex in Velp. Bij een naburig pand zijn er 50 geregistreerd. Er zijn incidenten bekend, waarbij ernstige geweldplegingen zijn geweest en strafrechtelijk onderzoek heeft plaatsgevonden. Verder zijn er meldingen van geluidsoverlast, burenoverlast, drugs- en alcohol en assistentie gezondheidszorg. Overlast wordt niet veroorzaakt door individuele personen, maar door de groep. Klachten van geluidsoverlast ontstaan doordat meerdere personen een andere levensritme hebben, door het werken in ploegendiensten of door gezamenlijke vrijetijdsbesteding.

De politie heeft zorgen over de condities en voorwaarden waaronder sommige arbeidsmigranten worden gehuisvest. Meermalen is de situatie aangetroffen dat personen verblijven in kleine ruimte(n), soms zonder ramen en een kast. De privacy rechten van de bewoners lijken eenvoudig geschonden te worden door de beheerders, doordat zij zich (altijd) toegang verschaffen tot deze kamers met eigen sleutels en zonder toestemming te vragen aan de bewoners. Bovenstaande waarnemingen zijn waarschijnlijk niet gedaan in complexen met het SNF keurmerk, want daar wordt jaarlijks enkele malen gecontroleerd op deze aspecten.

De arbeidsmigrantenbranche wordt als risicovolle branche beschouwd door het Regionaal Informatie en Expertisecentrum (RIEC), die adviseert op gebied van georganiseerde criminaliteit. Dit houdt in dat de kans op ondermijnende activiteiten, zoals mensenhandel en arbeidsuitbuiting aanwezig is.

Wat zijn de maatschappelijke kosten en baten?

Arbeidsmigranten zijn van belang voor onze regionale en landelijke economie. Zonder hen worden de tomaten niet geplukt en onze supermarkten (ook die in Rheden) niet bevoorraadt. Een substantiële bijdrage aan de huisvesting voor arbeidsmigranten is in regionaal verband gezien dus wenselijk.

In Rheden hebben we weinig werkgelegenheid, dus er is maar een kleine groep arbeidsmigranten die in onze gemeente werkt (ca. 300). Wel zijn er uitzendbureaus gevestigd waar duizenden arbeidsmigranten staan ingeschreven (ca. 2.500) (Decisio 2019).

Lokaal draagt huisvesting van arbeidsmigranten bij aan de omzet van de middenstand. Huisvesting van arbeidsmigranten in complexen voorkomt leegstand van grotere panden in de gemeente. En de arbeidsmigranten, die besluiten om te blijven wonen in Rheden (ca. 18%) dragen bij aan verjonging van de gemeente.

II Doelgroep in beeld: Zorgcliënten

Zorgcliënten in Rheden

Met zorgcliënten bedoelen wij personen met multiproblematiek die niet zelfstandig, dat wil zeggen zonder begeleiding, kunnen wonen. Voorbeelden zijn personen met een verslaving, psychische stoornis(sen) of psychosociale problematiek. Zelfstandig wonen met ambulante begeleiding aan huis is niet voldoende. De zorgcliënten wonen "beschermd" of "begeleid" in een kamer, studio of appartement in een pand met meerdere andere zorgcliënten. Zij worden ondersteund in hun dagelijkse activiteiten door een zorgaanbieder. De zorgaanbieder zorgt ook voor de huisvesting.

In Rheden zijn in totaal 228 woonplekken. Hierbij zijn drie financieringsstromen van belang:

- De zorgcliënten die in Arnhem een beschikking hebben gekregen worden betaald vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. De cliënten kunnen een Persoonsgebonden budget (PGB) of Zorg in Natura krijgen.
- Daarnaast zijn er zorgcliënten die vallen onder de Wet Langdurige Zorg (landelijk gefinancierd vanuit Zorgverzekeringswet).
- Tenslotte zijn er zorgcliënten die vallen onder Beschermd wonen forensisch. Deze cliënten hebben dan een strafrechtelijk verleden (landelijk gefinancierd door ministerie van Justitie en Veiligheid).

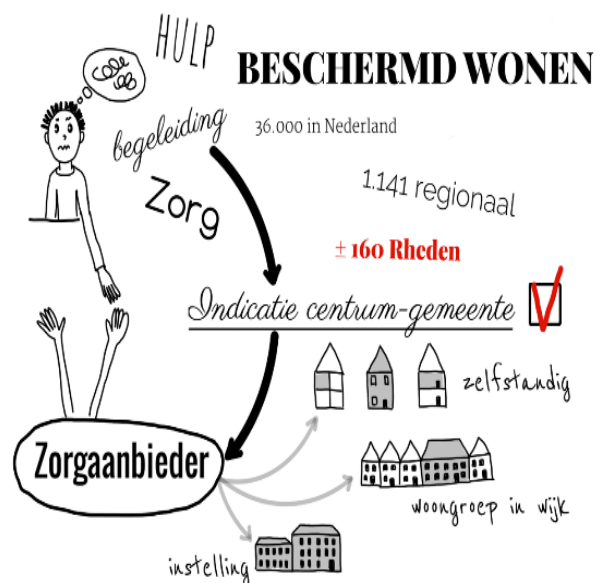

Wmo beschermd wonen

De grootste groep (160 van de 228, 70%) wordt gefinancierd vanuit de Wmo. Elke persoon die in aanmerking komt voor beschermd wonen, moet daarvoor een beschikking krijgen van Arnhem, centrumgemeente voor onze regio. Vanuit Arnhem worden ook de zorgaanbieders gecontracteerd en gefinancierd. De gemeente Arnhem betaalt de zorgkosten. Arnhem is verantwoordelijk voor de plaatsing van cliënten bij zorgaanbieders in regiogemeenten. Vanaf 2022 wordt Rheden mede (financieel) verantwoordelijk. Beschermd wonen wordt doorgedecentraliseerd van centrumgemeente Arnhem naar alle gemeenten in de regio Centraal Gelderland.

De zorgaanbieders kopen of huren woningen voor hun cliënten. Dit kunnen studio's of appartementen zijn, kamers in een woongroep of in een instelling. In de gehele regio hebben 1.141 personen een beschikking beschermd wonen. In Rheden zijn dit 160 personen. In totaal dus 15% van het regionaal aantal beschermd wonen plekken.

We zien sinds 2015 een sterke jaarlijkse instroom van het aantal zorgcliënten in onze gemeente. Dit heeft te maken met de transitie van de WMO naar de gemeenten. De contractering wijzigde en dit bood nieuwe zorgorganisaties kansen om uit te breiden en te groeien. Het aanbod beschermd wonen op basis van scheiden wonen en zorg is gegroeid. Terwijl het aanbod intramuraal beschermd wonen is gedaald. Regionaal gezien is het totaal aantal plekken ongeveer gelijk gebleven. Voor onze gemeente is er sprake van een stijging van 15% in 2019 ten opzichte van 2015.

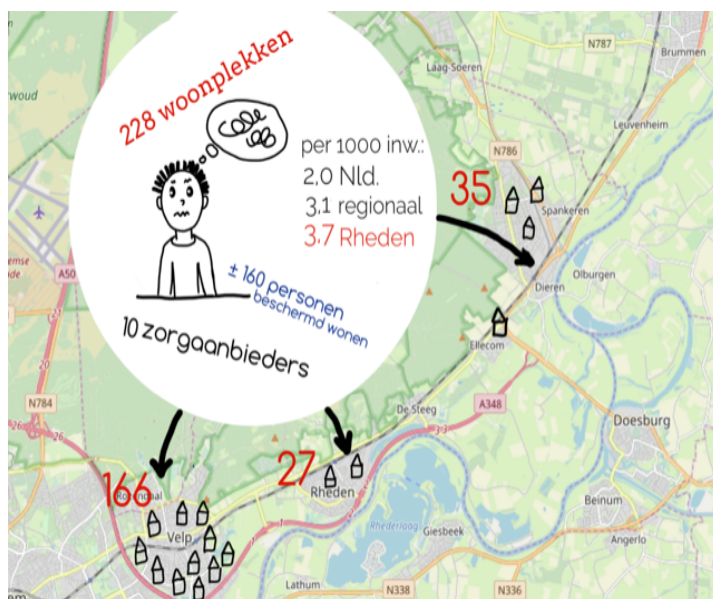

Waar wonen Rhedense zorgcliënten?

In totaal hebben 10 zorgorganisaties in de gemeente 228 woonplekken (kamers, studio's, appartementen) verdeeld over 16 locaties. De meeste zorgcliënten wonen in Velp (73%), daarna in Dieren (15%) en Rheden (12%).

In vergelijking met andere gemeenten in de regio huisvesten we veel zorgcliënten, met name voor beschermd wonen. Het regionaal gemiddelde is 3,1 per 1000 inwoners. Kijken we naar de gemeente Rheden in totaal dan hebben we het over 3,7 per 1000 inwoners. Het landelijk gemiddelde voor beschermd wonen per 1000 inwoners is 2,0.

Wonen alle zorgcliënten bij zorgaanbieders? Nee, er zijn ook cliënten met wie het zo goed gaat dat ze zelfstandig kunnen gaan wonen. Sommige cliënten blijven in de gemeente wonen, bijvoorbeeld in een sociale huurwoning van Vivare. Wij hebben sinds kort afspraken met Vivare gemaakt. Jaarlijks kunnen maximaal 25 woningen met voorrang worden toegewezen voor uitstroom uit begeleid of beschermd wonen. De inwoners worden de eerste twee jaar goed begeleid om het zelfstandig wonen tot een succes te maken.

Waarom is Rheden een aantrekkelijke vestigingsplaats voor zorgaanbieders?

Arnhem is onze buurgemeente. Voor zorgaanbieders zijn Velp en Arnhem één zorgmarkt. Zorgaanbieders geven aan dat vanuit een locatie in Arnhem, begeleiders binnen een half uur bij hun cliënten kunnen zijn buiten zijn kantooruren ('s avonds en in de weekenden) voor ongeplande zorg.

In alle kernen van onze gemeente zijn grotere panden aanwezig. In Velp zijn ook villa's of grote woningen beschikbaar die verbouwd kunnen worden tot studio's of kleine appartementen. Zorgaanbieders geven aan dat de huur of koopprijs van deze panden lager is dan van vergelijkbaar vastgoed in Arnhem.

Onze regio kent bovendien veel verblijfsvoorzieningen en behandelcentra voor de geestelijke gezondheidszorg. In het verleden werden de bossen gezien als geschikte plekken voor ggz instellingen en beschermd wonen. Dit verklaart ook dat de gemeenten Renkum, Arnhem en Rheden relatief veel beschermd woonplekken hebben.

Met het oog op de toekomst

Sinds 2015 staat de transformatie van beschermd wonen naar beschermd thuis³. centraal. Het thema voor toekomstig beleid van beschermd en begeleid wonen is inclusie. Dit betekent dat mensen met een psychiatrische of ernstige psychosociale problemen niet meer wonen in een instelling of pand met andere cliënten, maar zelfstandig wonen in de wijk.

Ondanks dit toekomstbeeld is beschermd en begeleid wonen in onze gemeente de afgelopen 5 jaar met 15% gestegen. Zorgaanbieders hebben meer aanbod gecreëerd, omdat de vraag naar beschermd en begeleid wonen onverminderd groot is. Het nieuwe aanbod is vaak wel een vorm van scheiden van wonen en zorg: de cliënt betaalt zelf de huur en de zorgaanbieder levert de begeleiding. De cliënt wordt niet 24 uur per dag 7 dagen in een instelling begeleid. De begeleider is aanwezig wanneer het nodig is.

Leefbaarheid en veiligheid

Bij een vijftal panden (een derde van het totaal) van beschermd of begeleid wonen heeft de politie meldingen geregistreerd en interventies gepleegd. Dit blijkt uit een opgave van meldingen op adressen waar zorgcliënten wonen. Om een idee te krijgen van de orde van grootte: bij deze vijf panden zijn er meer dan 50 tot ongeveer 100 meldingen en incidenten geregistreerd vanaf 2015. Het gaat om geluidsoverlast, mishandelingen, wapenbezit, drugs- en alcohol, diefstal van fietsen, personen met verward gedrag, vernielingen, burenoverlast en assistentie gezondheidszorg.

Bij de gemeente wordt niet structureel gemeld, met uitzondering van enkele panden. Op het moment dat de meldingen bekend zijn, gaat de gemeente met de melders in gesprek. Dit waren de afgelopen jaren vooral omwonenden uit Velp en Rheden. Ook voert de gemeente vanuit haar verantwoordelijkheid gesprekken met zorgaanbieders en vertegenwoordigers van zorgcliënten, om duidelijke afspraken te maken over maatregelen ter voorkoming van overlast.

Er zijn zeker ook locaties van zorgaanbieders waar geen problemen zijn. Dit is vaak te danken aan de goede relatie die de zorgaanbieder heeft opgebouwd met de buurt. Wij zien een verband tussen het aantal uren dat de begeleiders aanwezig zijn en overlastmeldingen. Als de begeleiding 7 dagen in de week, 24 uur per dag aanwezig is komt overlast minder vaak voor. Als begeleiders niet aanwezig zijn –met name 's avonds en/of in de weekenden- zijn er vaker incidenten.

³ Beschermd thuis is het gehele palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding bij zelfstandig wonen tot wonen in een woongroep met 24 uren begeleiding en toezicht.

Het rapport van de commissie Dannenberg 'Toekomst beschermd wonen' uit 2016 is voor de transformatie nog steeds een actuele leidraad.

De zorgbranche wordt als risicovolle branche beschouwd door het Regionaal Informatie en Expertisecentrum (RIEC, adviseert op gebied van georganiseerde criminaliteit). Dit houdt in dat de kans op ondermijnende activiteiten aanwezig is. Bij zorgbureaus worden verschillende vormen van fraude gesignaleerd, het niet leveren van zorg (en wel declareren) en banden met de drugswereld en outlawmotorgangs. Ook wordt gezien dat zorgcliënten ingezet worden voor criminele activiteiten, onder het mom van dagbesteding. Wij willen niet naïef zijn en dragen bij dergelijke vermoedens de zorgaanbieder aan bij het RIEC voor nader onderzoek. We maken ook gebruik van de nieuwe mogelijkheid om de wet Bibob toe te passen bij aanbestedingen in de zorg.

Maatschappelijke kosten en baten

De zorgaanbieders zijn ook werkgevers en daarmee dragen zij bij aan de werkgelegenheid in onze gemeente.

Cliënten maken naast de zorg ook gebruik van andere voorzieningen uit het sociaal vangnet van de gemeente. Ze vragen een uitkering bij de gemeente om huur te kunnen betalen aan hun zorgaanbieder. Cliënten worden gestimuleerd door de zorgaanbieders of andere partijen gebruik te maken van dagbesteding of activerend werk. Er wordt soms ook gebruik gemaakt van een vervoersvoorziening uit de Wmo of een Gelrepass om mee te kunnen doen aan activiteiten. Sommige cliënten blijven in onze gemeente wonen en kunnen duurstromen naar een zelfstandige woning. Jaarlijks stromen circa 20 cliënten door naar een sociale huurwoning.

